

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۹۴۷۱

یکمجله چارده پرچین

پرچین نود و نهم

نزالهای برای دیدن علی
سوره نوحیت های سوره مبارکه زلزال

ساحت انسانی که تولد تا جان دادنش
همگی لرزه ای است برای حیرت مردمان.
امیری که پس از مرگ نیز یاد و همراهی با او
مثقال مثقال اعمال انسان ها را به رخ می کشاند.
جلوه ای باشد از عظمت بدون لغزش پیروان توحید.
تقدیم به امیر مؤمنین علی علیه السلام.

کردار اداس
مادر سید علی علیه السلام

سوره‌های قرآن، هر کدام راه نجاتی برای انسانند؛ انسانی که هر روز با مسائله و مشکل و حادثه‌ای روبه‌رو می‌شود و ناچار است برای آن راه‌حلی جستجو کند. این مجموعه بهمان‌ای برای آشنایی با این سوره‌ها و تلاشی برای وارد شدن مضامین آنها در زندگی است. سعی کرده‌ایم این نوشتن متن‌های ادبی و داستان‌هایی بر پایه معانی سوره‌های قرآن را انعکاس دهیم. تا هر کس بتواند از منظر این نوشته‌ها دریچه‌ای به مضامین بلند سوره‌ها گشوده و برپای زندگی و مسائل روزگار، حواشی و حواشی را از این منظر نیز ببیند و بیابد. در سیر خود، در قالب سیل و استار، ریخته، تا برای خواننده قابل تصور و ملموس گردد. بعضی نثر ادبی و بعضی دیگر داستان کوتاه و یا اشعار، است. این مسأله تفاوتی ندارد با ناهمگونی از چشم تدوین‌کنندگان پنهان نبوده و تلاش شده این مسأله را به یک‌پارگی و هماهنگی تا حدی برطرف شود. با این همه امیدواریم همین تفاوت فرصتی باشد برای آشنایی با متن و محتوای کتاب استفاده کنند. علاوه بر این هر یک از متون فارغ از ضعف و قوت، ارائه‌دهنده وجهی از محتوا هستند و ایده و زاویه دید متفاوت و خاص در آنها می‌تواند پرورش یافته،

الهام بخش و مبنای تولید آثاری دیگر به شکل غایبانه و داستان قرار گیرد. همچنین، این متون در مرتبه اول به منظور آسان کردن آموزش مفاهیم سوره‌ها به قرآن‌پژوهان و تسهیل در امر تدبر در سوره‌ها نگاشته شده است و هدف نزدیک شدن به مقصود حقیقی سوره‌های قرآن یا غرض الهی از نزول آیات شریفه، هدفی است که این مجرای عجمی به عنوان غایتی متعالی به آن نگاه می‌کند و تهیه‌کنندگان، هر کتابچه‌رانیها مقدمه‌ای بر آن آورده‌اند. بودن این مسدود نوری می‌دانند.

هر فصل از کتاب، از یک موضوع محوری و اصلی سوره که مورد توجه بوده است، به هم متصل و مرتبط هستند. این مجموعه تلاشی است برای نگاهی دوباره و دیگرگونه به سوره و آیه‌ها با عنوان همان فصل را توضیح دهند. شده تا پیدمان کتاب بر مبنای آن محور اصلی باشد. به هم متصل و مرتبط هستند همه مطالب، فصل از در صدد هستند تا این مجموعه تلاشی است برای نگاهی دوباره و دیگرگونه به سوره و آیه‌ها با عنوان همان فصل را توضیح دهند.

حقیقتش. امیدمان این است که نگاه به این مجموعه بتواند قرآنی را بگشاید. چشم را به نور آیاتش روشن کند، دلی را از حقیقتش سرشار سازد و کتاب خدا را به میان بندگان خدا باز آورد؛ که قرآن، وجود حق و حاضری است که می‌تواند شفا بخشد و راه نشان دهد.

فهرست

- ۱۰ مراحل نگارش سوره نوشت ۸ مقدمه
۱۴ مراحل نگارش سوره نوشت های ۲۴ فصل نخست
سوره مبارکه زلزال
۲۴ فصل نخست... متن که زمین می لرزد
متن ۱
متن ۲
متن ۳
متن ۴
متن ۵
متن ۶
متن ۷
متن ۸
متن ۹
متن ۱۰
متن ۱۱
متن ۱۲
متن ۱۳
متن ۱۴
متن ۱۵
متن ۱۶
متن ۱۷
متن ۱۸
متن ۱۹
متن ۲۰
متن ۲۱
متن ۲۲
متن ۲۳
متن ۲۴
متن ۲۵
متن ۲۶
متن ۲۷
متن ۲۸
متن ۲۹
متن ۳۰
متن ۳۱
متن ۳۲
متن ۳۳
متن ۳۴
متن ۳۵
متن ۳۶
متن ۳۷
متن ۳۸
متن ۳۹
متن ۴۰
متن ۴۱
متن ۴۲
متن ۴۳
متن ۴۴
متن ۴۵
متن ۴۶
متن ۴۷
متن ۴۸
متن ۴۹
متن ۵۰
متن ۵۱
متن ۵۲
متن ۵۳
متن ۵۴
متن ۵۵
متن ۵۶
متن ۵۷
متن ۵۸
متن ۵۹
متن ۶۰
متن ۶۱
متن ۶۲
متن ۶۳
متن ۶۴
متن ۶۵
متن ۶۶
متن ۶۷
متن ۶۸
متن ۶۹
متن ۷۰
متن ۷۱
متن ۷۲
متن ۷۳
متن ۷۴
متن ۷۵
متن ۷۶
متن ۷۷
متن ۷۸
متن ۷۹
متن ۸۰
متن ۸۱
متن ۸۲
متن ۸۳
متن ۸۴
متن ۸۵
متن ۸۶
متن ۸۷
متن ۸۸
متن ۸۹
متن ۹۰
متن ۹۱
متن ۹۲
متن ۹۳
متن ۹۴
متن ۹۵
متن ۹۶
متن ۹۷
متن ۹۸
متن ۹۹
متن ۱۰۰

مقدمه

نزول قرآن، نزول همه حقایق آفرینش است، که در ظرف کلمات و واژگان صورت گرفت؛ ظرفی که استفاده انسان ها را از آب حیات بخش وحی، ممکن کرد. همه حقایق بی کم و کاست و بدون اینکه شأنش پایین بیاید، نازل شد تا انسان راهی برای اتصال به حقیقت داشته باشد، بی کم و کاست.

اضح است که هر کسی می تواند به اندازه ظرفیت اش از قرآن بهره مند شود؛ ظرفیتی که وابسته به توفیقی الهی است و خداوند مسیر نایل شدن به آن را، میزان طهارت و علاقه و انس و نیرت و تفکر انسان ها قرار داده است. ضروری است برای وسعت دادن به ابر ظرفیت و بهره مندی بیش تر از حقایق، اقدامات علمی و عملی لازم صورت بگیرد. بعد از یک حقیق جامع، معلوم می شود هر کدام از طهارت و انس و تفکر در قرآن، انواع متفاوتی دارند. نوشتن و پیش رو، با دغدغه ارائه و نمایش یکی از این روش ها تألیف شده است. نگارش و مطاوعه «سوره نوشت»، روش مورد نظر ما در این خصوص است. سوره نوشت، یا همان متن ادبی، یعنی سوره ای قرآن، یکی از روش های تفکر در قرآن، برای نویسنده آن متن و نیز مخاطبان آن است که متن مذکور را می خوانند. سوره نوشت ها حاصل ترکیب ذوق و قریحه با تحقیق و ممارست در قرآن کریم هستند؛ ذوق و تحقیقی که، خط سیرشان را از همان سوره ها می گیرند. بدیهی است چنانکه انس با طبیعت یا برخی از انسان ها می توانند الهام بخش بیانی باشند، شعرو هرگونه جوش فکری و ذوقی دیگر باشند، انس با قرآن، به طور مسلم می تواند تأثیرات و اثری به مراتب بالاتر، این کار را انجام دهد. پس اگر کسی با قرآن مانوس بود و قریحه اش یا هر زمینه دیگری داشت، چه اراده کند و چه اراده نکند، محکوم به تأثیر گرفتن از قرآن است. گفتنی است غرض این نوشتار بسیار فراتر از صرف یک تأثیر پذیری علمی و فکری است. این نوشتار و کتاب های دیگری که مجموعه ای از سوره نوشت را با محوریت یکی از سوره های قرآن پی گرفته اند، به مدد تعدادی از متن های ادبی متأثر از آن سوره ها، سعی در نزدیک تر کردن مخاطبان به فهم سوره ها دارند. چنین کارکردی به

معنی وجود نقاط اتصال در هر سوره نوشت با غرض و روح کلی حاکم بر سوره مربوطه است. واضح است که چنین امری، حداقل نیازمند قائل بودن به چند باور اولیه است؛

- باور و اعتقاد راسخ به قرآن به عنوان کتاب هدایت و دارای شأن جامع و دربردارنده همه غیب و حقایق به گونه‌ای که موضوعی نباشد مگر اینکه در قرآن وجود دارد.
- قائل بودن به حیثیت روح و غرض واحد برای سوره‌های قرآن، به گونه‌ای که همه آیات موجود در یک سوره مرتبط و پیوسته با هم و تحت یک نظام دیده شوند.
- باور داشتن به امکان دستیابی و بهره‌گیری لایه‌ای از حقایق موجود در قرآن برای هر کسی که مهارت از آن و روش‌های لازم برای تفکر در قرآن را بداند.
- قائل شدن انسان است برای قرآن و داشتن باور و اهتمامی که زمینه‌ساز این حاکمیت در نهایت باشد.

ضرورت التزام به نکات فوق در حالی است که امروزه به دلیل وجود حکومت اسلامی، بیش از هر زمان نیازمند امامت قرآن بر مامی متن‌هایی هستیم که در حکم تاروپود محصولات تبلیغی و فرهنگی هستند. خدایه‌ها، شعارها، داستان‌های کوتاه و بلند، نمایشنامه‌ها و فیلم‌نامه‌ها، گزارش‌ها، سخنرانی‌ها، انواع روایتگری‌ها و غیر آن، همگی محصولات از جنس ادبیات و کلمات هستند که به جوان سربازان حاکمیت رسانه، صف‌بندی کرده و جبهه‌های حق و باطل را شکل می‌دهند؛ این واقعیت معلوم می‌کند که قرآن به عنوان معجزه‌ای از جنس کلمات، در سینه امام افراد، می‌تواند دین حق را بر همه دین‌های دروغین غلبه دهد. برپایه این نکات، در پیش‌اول کتاب حاضر، ابتدا ترسیمی عمومی از مراحل نگارش یک سوره نوشت شده است. اما که چه سوره‌ای باشد، صورت گرفته است و در ادامه با محور قرار دادن سوره مبارکه بقره، مسیر نگارش متن‌های توصیفی و تحلیلی متناسب با این سوره، ترسیم شده است. در بخش دوم این کتاب، تعدادی سوره نوشت با موضوع سوره مبارکه بقره، به رشته نگارش درآمده است؛ در حاشیه هر متن نیز، توضیحات مختصری به منظور وضوح بیش‌تر در طرح و محتوا برای تسهیل در فهم مخاطب، ذکر شده است.

مراحل نگارش سوره نوشت

چنانکه پیش از این نیز اشاره شد، برای نگارش یک سوره نوشت، نیاز به دو مؤلفه مهم است: یکی تحقیق و ممارست برای فهم یک سوره و دیگری طرحی مناسب که حاصل ذوق و قریحه است. در ذیل در مورد هر کدام به اختصار توضیحاتی داده شده است.

۱. مرحله تدبیر در نگارش سوره نوشت

تحقیق و ممارست لازم برای نگارش یک سوره نوشت، با به کارگیری انواع روش های تدبیر صورت می گیرد، تدبیر گزاره ای، تدبیر واژه ای، تدبیر سوره ای، تدبیر قرآن به قرآن، تدبیر به روش سبک های مکی (دسته سوره ها)، تدبیر به روش سوره های مدنی (تدبیر در اسماء و صفات الهی)، تدبیر ادبی و نهایتاً تدبیر ادبی، انواع روش های تدبیر در قرآن کریم هستند که هر کدام شامل چندین روش جزئی ترمی شوند. گاهی یکی از روش های تدبیر برای نگارش یک متن کافی است و گاهی نیز ترکیبی از چند روش، یک سوره نوشت را سامان می دهد.

حاصل تدبیر بر روی متن یک سوره نوشت، از هر جایی خود را در عناوینی نشان می دهد که محدوده پرواز قریحه و نیز محتوای لازم را تعیین می کنند. در مورد عناوین باید این نکته را اضافه کرد که عنوان، هم باید به نهادهای بیانی غرضی تام و مستقل را انتقال دهد و هم در کنار عناوین دیگر، جایگاه و نقشی داشته باشد که بخشی از یک واحد بزرگ تر است. گفتنی است بیش از هر جایی منظومه ها و ابیات شان دهنده قدرت علمی سوره نوشت ها هستند؛ پس مشاهده روح معنای حاکم بر یک سوره در سیر تیتراها، مقدم بر هر چیز دیگر است.

تحقیق و ممارست بروز دیگری نیز دارد و آن درستی محتوای متن است؛ هم از حیث انطباق با موضوع موجود در سوره و هم صحت و سلامت تحلیل. به بیان روشن تر اگر این قسمت با ظرافت لازم انجام نشود، ممکن است نویسنده را دچار تفسیر به رأی در سوره های قرآن شود.

۲. مرحله طرح سوره نوشت

منظور از طرح سوره نوشت، همان سناریوی متن یا ثمره‌ای است که از نسبت میان ذوق و قریحه با تدبیر در سوره‌ای از قرآن و در قالب سطوری از یک نوشته منسجم به دست می‌آید. البته ذوق و قریحه، منحصر در توان بهره‌گیری از استعارات و تعابیر و نایه‌های استادانه نیست؛ بلکه یک متن می‌تواند با وجود داشتن جملاتی ساده، چنان دارای طراحی زیبا و متناسب با هدف باشد، که بیش‌ترین تأثیر و فهم را به مخاطب منتقل کند. اینکه چگونه یک نکته کلیدی از سوره، که هدف عنوان و تیتراژ است، به خوبی با آن خود که جذاب باشد و جلوه داشته باشد، امری نیست که به سادگی در دست گیرده و احتیاج به تفکر بیش‌تر دارد؛ تفکری که بیش از هر چیز نیازمند بهره‌گیری از تمثیل است. در توضیح تمثیل و مثل باید گفت در عالم، نظامی موسوم به نظام مراتب، کم است. این نکته یعنی هر موضوعی دارای بطن است. حاکمیت نظام مراتب در اشیا است؛ تا حقیقت در شکل‌های مختلفی نزول یابد و بدین ترتیب برای افراد آن سبب انتقال از فهم در یک مرتبه به فهم دیگری در مرحله‌ای دیگر میسر شود. به سیر و انتقال مراتب ظاهر تری به باطن تر تعلیم به شیوه مثل گفته می‌شود و امکان و قابلیتی که این تعلیم را فراهم آورده است، همان مثل یا تمثیل است. در اصل تمثیل عبارت است از نقل حقیق به مراتب پایین‌تر یا محتوای ثابت و قالب‌های مختلف. در تمثیل به نظام مراتب اشیا اشاره می‌شود و هر مرتبه آینه‌ای برای مرتبه بالاتر خود می‌باشد. نظام مراتب در عالم و نبات و حیوان، که به انسان برای سیر در این مراتب داده شده است، عناصر اصلی در توانایی تکرار به شیوه مثل هستند و قدرت سیر انسان در این مراتب، نشان‌دهنده قدرت تکرار است. با این توضیحات پیدا شدن مسیری که معلوم کند تمثیل از چه منابعی به دست می‌آید، ضروری است. در پاسخ به این نیاز می‌توان بستر انفس، آفاق و متن شریف را در نظر به عنوان بهترین منابع تمثیل محسوب کرد. بر این اساس سه نوع تمثیل را به اعتبار منابع آنها و بسترشان، می‌توان تمثیل انفسی، تمثیل آفاقی و تمثیل تدبیری نامید. در ذیل هر کدام از موارد یاد شده توضیح داده می‌شوند.

۱-۲. بسترانفسی تمثیل

منظور از بسترانفسی تمثیل، فهم حقایق و دسترسی به بطن آنها از بستر تعاریفی است که بردون یا بیرون یک انسان متمرکز است. از این رو اگر حقایق از دریچه مشاهده و تحلیل اعضا و جوارح یا حالات روانی انسان فهم شوند، از بسترانفسی تمثیل استفاده شده است. تجربه عملی در این خصوص می‌گوید، همیشه همه لحظات ما چنان جلوه ندارند که قابلیت عکس برداری یا فیلم برداری داشته باشند. لحظات مهم و زیبایی هم هستند که شیرین و جالب محسوب می‌شوند و یادآوری آن برای خود یا بیان برای دیگران، همواره جالب است. هنر استفاده از توصیف آن لحظات و یا تبیین آن تجربیات، چه وقوعش در زندگی ما بوده باشد و چه در زندگی افراد دیگر، در حکم است. ما از تمثیل انفسی است. نکته مهم در این خصوص ضرورت نوعی ظرافت در بیان آن صحنه‌ها با موضوعی است که در عنوان آمده است. ایجاد این هماهنگی طرح یک مترادفی سازه‌ای که قبلاً محتوا و حقیقتش معلوم بود و اکنون نیازمند لباسی برای ظاهر آن می‌توانست.

۲-۲. بستر آفاقی تمثیل

منظور از بستر آفاقی تمثیل، فهم حقایق و دسترسی به بطن آنها از دریچه رؤیت پدیده‌هایی به غیر از انسان همچون طبیعت است. لازم به ثبات نیست که همیشه منبع طرح‌های لازم برای نگارش سوره نوشت، دقت و ثبات توصیای جسمی و حالات روانی و یا روابط انسانی نیست و آیات آفاقی هم می‌توانند طرح خوبی برای نگارش متن و بیان حقیقت سامان دهند. می‌توان متنی نوشت که داعی یک کوه باشد تا حقیقت استواری را تبیین و توصیف کند یا حتی متنی را به رشته تحریر آورد که بتواند از تمثیلات موجود در یک عرف حرفه‌ای مانند عرف قالبیابی یا صرف و نحو زبان و حتی اصطلاحات اقتصاد و سیاست و غیر آن کمک بگیرد؛ مهم طرح مناسب و متناسب با عنوانی است که قبلاً از رهگذر یک کار دقیق علمی به دست آمده است.

منظور، فهم حقایق و دسترسی به بطن آن از بستر قالبی است که از روش های تدبیر در قرآن حاصل می شود. تمثیل کلید فهم است و می تواند یک موضوع بالا و عقلی محض را چنان نازل کند که قابل فهم شود با این تعبیر همه قرآن تمثیل است و اصلاً نزول قرآن اسبابی می خواهد که نامش تمثیل است. حیثیت تمثیلی قرآن چنان است که حقایق را نازل می کند. ^۱گاهی طرح یک نوشته از سازمان ادبی یا محتوایی و یا حتی تعبیر روایی در مورد آن به دست می آید که در صورت تحقق، از هر طرحی قوی تر خواهد بود، پس روش های تدبیر در آن خدای می تواند عنوان منبع قرآنی تمثیل نیز مورد استفاده قرار بگیرد. با این وصف تدبیر فقط به عنوان وسیله استخراج محتوا نخواهد بود بلکه می تواند قالب بیان آن نیز باشد. تمثیل تدبیری یک کار دوپیر دارد و آن قالب بخشیدن به عناوین سوره نوشت هاست. حلقه اتصال محتوای یک سوره با قرین است که بتواند متن جالبی را سامان دهد، همان تیتراست؛ پس خود طراحی عنوان، نامگذاری است که به محتوا قابلیت تصویر داشتن می دهد. با این فرض رسیدن به عنوان، رسیدن به رمز تمثیل است. اهمیت این نکته بسیار است، زیرا سرکار نویسنده با آن قسمت از سوره است که عنوان مکمل تیترو عنوان به خود گرفته است. گفتنی است در هر مرحله از نگارش باید به متن آیات سوره و دلالت ظاهری آن دقت کرد، زیرا ممکن است نویسنده در نگارش یک متن چنان از لوازم و آثار معنای تیتراست استفاده کند که فرسنگ ها از غرض عبارت در سوره دور بیاقتد. نکته دیگر هم در ظرفیت و قابلیت تمثیل تدبیری در استخراج تیتراست است که، تمثیل تدبیری با فراهم آوردن یک نظام ثابت، عناوین را به نحوی دارای نقطه ثقل و تکیه گاه علمی می کند؛ به همین دلیل این نظام نیازهای متغیر و متنوع فرهنگی برای انواع سوره نوشت به وجود می آید؛ اگر نیاز به دو سوره نوشت به نوشت برای مخاطبانی در موقعیت متفاوت باشد، تهیه عناوین و متون آن، امکان پذیر خواهد بود. نکته دیگر این که نظام بخشی عناوین بیش از منابع دیگر تمثیل نیازمند بهره گیری از معدود قرآن تمثیل است؛ ظرافت موجود در تمثیل های این بستر، برای نزدیکی به غرض سوره ضروری است. و آخرین نکته صفحات زندگی اهل بیت علیهم السلام بهترین جلوه گاه تمثیل های سراسر قرآنی است. البته بهره گیری از آن ظرافت های ویژه ای رامی طلبد که در جای خود قابل بحث است.

مراحل نگارش سوره‌نوشت‌های سوره مبارکه زلزال

نگارش سوره‌نوشت‌های سوره مبارکه زلزال نیازمند طی شدن هر دو سیر تدبیر و تمثیل است. سیر تدبیر همان مرحله تحقیق و ممارست در این سوره است و سیر بهره‌گیری از تمثیل، بهره‌مندی از همان طرح‌هایی است که امکان پرداخت و تفصیل یک متن را به نحو جذاب و ارزشمند فراهم می‌کنند. تن‌هایی که در این کتاب شکل گرفته‌اند این هر دو سیر را به موازات طی کرده‌اند و حاصل ترکیب این دو سیر بوده که به سه عنوان کلی برای سوره‌نوشت‌های سوره مبارکه زلزال منتهی شده است. گفتنی است، منبع و معدن تمثیلات لازم برای متن‌ها آنجا که به تیترها مربوط می‌شود از همین سوره برداشته شده است و آنجایی که اشخاص به پرداخت و نگارش پرداخته‌اند، از تمثیل‌های آفاقی و انفسی و قرآنی استفاده شده است. عنوان‌های یاد شده حاصل چند روش تدبیری هستند که در ذیل، جایگاه هر کدام از این روش‌ها را در تمثیل و تحلیل تبیین می‌شود. تبیین طرح‌هایی که برای هر متن سوره‌نوشت گرفته‌اند را در توضیحات حاشیه هر متن خواهید یافت.

۱. تدبیرروایی در سوره‌نوشت‌های سوره مبارکه زلزال

معمولاً تدبیرروایی سهم ویژه‌ای در جهت‌گیری تدبیر دارد شکل و تصویر کلی سوره از این قسمت تخمین زده می‌شود، از بین روایات نیز آن‌هایی که ثواب قرائت سوره را بیان می‌کنند جایگاه ویژه‌ای در این تصویر کلی دارند. در سوره مبارکه زلزال این موضوع برآمده از روایات که در آن، این سوره چنان معرفی نشده است که با خواندنش انسان از همه آفات دنیا از صاعقه و زلزله و... در امان می‌ماند، در آخرت در پناه خدا در هر نقطه از بهشت قرار دارد، پس زمینه سامان یافتن تیترها بوده است.

۲. تدبیر ادبی در سوره‌نوشت‌های سوره مبارکه زلزال

در سوره مبارکه زلزال نقش مفردات و ادات در بررسی موضوعی و مفهومی

نقش ویژه ای دارد. در این سوره از جهت ادبی اداتی به کار رفته اند که در تغییر فضای ذهنی مخاطب و در تبیین فضای مورد نظر خود، موثر هستند. به عنوان مثال «اذا» به معنای «وقتی که، موقعیتی که» است که سوره با آن آغاز شده و همه بستر و موقعیت تبیین شده در آیات در جمله ای که با «اذا» آغاز شده، جمع می شود. دانستن این نکته در این که فضای متن هاء کتاب ادبی باید در چه قالبی باشد و مختص چه موقعیت زمانی و خانی، کاملاً موثر است به گونه ای که نقش «اذا» را به هیچ وجه نمی توان در سوره نادیده گرفت. تأثیر اذا در عناوین نهایی کتاب به صورت واضح قابل ملاحظه است.

۳. تدبیر واژه های سوره نوشت های سوره مبارکه زلزال

با نگاه به واژگان سوره زلزال در می یابیم که دو واژه متناسب با مفهومشان از نقش کلیدی تری برخوردار هستند. واژه «ارض» و «الانسان» در این سوره با تناسب شان با یکدیگر، معنایی را به برادران رخ می دهد، نقش مهم خود را ایفا می کنند و باقی واژگان نیز «الخرجت»، «اثقال»، «یصدر»، «رویت» و سایرین نیز واژگانی هستند که حول این دو واژه، از جایگاه ویژه ای برخوردارند. و مایه اصلی مفاهیمی هستند که متن های این نوشتار را سامان داده اند.

۴. تدبیر سوره ای در سوره نوشت های سوره مبارکه زلزال

آنچه که از مجموع روش های تدبیر سوره ای می تواند مورد بهر کسی قرار بگیرد شامل دو قسمت می شود: یکی نفس دسته بندی و تعیین وضعی که به عنوان القای تدبیر سوره ای همواره مورد استفاده قرار می گیرد و دیگر انواع احکام و تفصیلی است که در تهیه عناوین و در نگارش متن ها خود را نشان می دهد. بر این اساس با دسته بندی این سوره و تعیین موضوعات آن، می توان به غرض جاری در این سوره نزدیک شد.